

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

PL. ÚS 32/95

Ústavný súd Slovenskej republiky v pléne zloženom z predsedu JUDr. Milana Čiča a zo sudcov JUDr. Júliusa Černáka, JUDr. Anny Danielčákovej, JUDr. Jána Drgonca, JUDr. Jána Klučku, JUDr. Viery Mrázovej, JUDr. Štefana Ogurčáka, JUDr. Richarda Rapanta, JUDr. Miloša Seemanna a JUDr. Tibora Šafárika na ústnom pojednávaní 30. októbra 1996 prerokoval návrh prezidenta Slovenskej republiky, zastúpeného JUDr. Ivanom Trimajom, proti Národnej rade Slovenskej republiky, zastúpenej JUDr. Jánom Cuperom, na začatie konania podľa čl. 125 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky o vyslovenie nesúladu čl. I bodu 5, a to 2b ods. 7, a čl. III zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 166/1995 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 3/1993 Z. z. o zriadení Armády Slovenskej republiky v znení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 263/1994 Z. z., zákon č. 92/1949 Zb. Branný zákon v znení neskorších predpisov a zákon č. 76/1959 Zb. o niektorých služobných pomeroch vojakov v znení neskorších predpisov, s Ústavou Slovenskej republiky a 5. novembra 1996 takto

r o z h o d o l :

Ustanovenia čl. I bodu 5, a to § 2b ods. 7 a čl. III zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 166/1995 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon Národnej rady Slovenskej

republiky č. 3/1993 Z. z. o zriadení Armády Slovenskej republiky v znení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 263/1994 Z. z., zákon č. 92/1949 Zb. Branný zákon v znení neskorších predpisov a zákon č. 76/1959 Zb. o niektorých služobných pomeroch vojakov v znení neskorších predpisov, n i e s ú v s ú l a d e s ustanoveniami čl. 1, čl. 102 písm. g) a j) a čl. 119 písm. k) Ústavy Slovenskej republiky v spojitosti s ustanovením čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.

O d ô v o d n e n i e :

Prezident Slovenskej republiky (ďalej len „navrhovateľ“) podal Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) návrh na začatie konania podľa čl. 125 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a podľa § 37 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 293/1995 Z. z. (ďalej len „zákon č. 38/1993 Z. z.“) o súlade čl. I bodu 5 § 2b ods. 7 a čl. III zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 166/1995 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 3/1993 Z. z. o zriadení Armády Slovenskej republiky, zákon č. 92/1949 Zb. Branný zákon v znení neskorších predpisov a zákon č. 76/1959 Zb. o niektorých služobných pomeroch vojakov v znení neskorších predpisov s Ústavou Slovenskej republiky.

Navrhovateľ vo svojom návrhu uviedol: „Podľa čl. 1 Ústavy Slovenskej republiky je Slovenská republika demokratickým a právnym štátom. Z uvedenej charakteristiky, zakotvenej v základnom ústavnom ustanovení, vyplýva prioritná požiadavka dodržiavať ústavné princípy vzájomných vzťahov štátnych orgánov a ich kompetencií. ... Naplnenie postulátu právneho štátu si vyžaduje rešpektovať vzťahy vnútri príslušného druhu moci a to na základe úplnej realizácie tých ustanovení Ústavy Slovenskej republiky, z ktorých uvedené vzťahy vyplývajú. Rovnako si tento postulát žiada, aby nedošlo k prílišnému sústredeniu moci v rukách jedného štátneho orgánu.“

Ústavný súd Slovenskej republiky v uznesení z 2. júna 1993 č. I. ÚS 39/93 vyslovil, že „... ústavné postavenie prezidenta Slovenskej republiky je ... dominantné voči ústavnému postaveniu vlády.“ Týmto ústavným postavením uvedených orgánov je viazané aj zákonodarstvo Národnej rady Slovenskej republiky. Podľa čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, štátne orgány, teda aj Národná rada Slovenskej republiky, môžu konať iba na základe ústavy. Ak z ústavy priamo vyplýva určitá právomoc prezidenta republiky, alebo ak ústava obsahuje smernicu pre zákonodarstvo, na základe ktorej sa má upraviť konkrétna právomoc prezidenta republiky, a to v danom prípade rozdielne od právomoci vlády, je takým výslovným ustanovením alebo z ústavy vyplývajúcim usmernením Národná rada Slovenskej republiky pri svojej zákonodarnej činnosti viazaná.

Ústava v čl. 102 písm. g) zveruje prezidentovi republiky vymenúvanie a odvolávanie vyšších štátnych funkcionárov. Naproti tomu podľa čl. 119 písm. k) ústavy vláda rozhoduje o vymenúvaní a odvolávaní „štátnych funkcionárov“; slovo „vyšších“ čl. 119 písm. k) neobsahuje. Z porovnania citovaných ustanovení jednoznačne vyplýva, že „vyšších“ štátnych funkcionárov vymenúva a odvoláva prezident republiky a štátnych funkcionárov, ktorí nie sú vyššími štátnymi funkcionármi vymenúva a odvoláva vláda.

Na tomto rozdelení pôsobností nič nemení skutočnosť, že tak čl. 102 písm. g) ako aj čl. 119 písm. k) ústavy odkazujú na zákon. Zákon nemôže upraviť uvedené právomoci ľubovoľne, ale musí plne vychádzať z vyššie uvedeného rozhraničenia právomoci. Preto, ak zákon upravuje vymenúvanie a odvolávanie „vyššieho štátneho funkcionára“, môže túto právomoc zveriť iba prezidentovi republiky; ak ide o iného ako o vyššieho štátneho funkcionára, zverí právomoc vláde.“

Ďalej navrhovateľ v návrhu uvádza: „Správnosť tohto výkladu vyplýva aj z gramatického (presnejšie sémantického) rozboru čl. 102 písm. g). Citované ustanovenie nehovorí, že prezident republiky vymenúva vyšších štátnych funkcionárov „ak to ustanoví zákon“, nepoužíva podmieňovací spôsob a nedáva teda bežnému zákonodarstvu voľnosť. Naopak, používa formuláciu „v prípadoch, ktoré ustanovuje zákon“ čím dáva jasnú

smernicu, aby zákon toto ustanovenie konkretizoval uvedeným spôsobom pri úprave štruktúry jednotlivých štátnych orgánov a štátnych funkcionárov.“

V ďalšom texte návrh uvádza argumenty, pre ktoré považuje náčelníka generálneho štábu za vyššieho štátneho funkcionára a pokračuje: „Právomoc prezidenta republiky vymenúvať a odvolávať náčelníka generálneho štábu - bez ohľadu na záver o vzťahu čl. 102 písm. g) a čl. 119 písm. k) ústavy - vyplýva predovšetkým z postavenia prezidenta ako hlavného veliteľa ozbrojených síl podľa čl. 102 písm. j) ústavy. Hlavný veliteľ ozbrojených síl uskutočňuje svoju právomoc predovšetkým prostredníctvom velenia armády, t.j. prostredníctvom generálneho štábu (§ 2b ods. 4) a náčelníka generálneho štábu (§ 2b ods. 6 posudzovaného zákona). Preto je nevyhnutnou súčasťou právomoci hlavného veliteľa vymenúvať a odvolávať náčelníka „hlavného orgánu velenia armády“, ktorý „velí vojskám armády“. ...Narušenie nevyhnutného priameho vzťahu medzi hlavným veliteľom a náčelníkom orgánu hlavného velenia by mohlo mať výrazne nepriaznivé následky najmä v situácii, ktorá si vyžaduje bezprostrednú súčinnosť uvedených orgánov a neodkladnú realizáciu rozhodnutí hlavného veliteľa náčelníkom generálneho štábu. Ustanovenia § 2b ods. 7 a čl. III posudzovaného zákona preto vážne narušujú záujmy obrany Slovenskej republiky.“

Prezident republiky ústavnému súdu navrhol vydanie tohto nálezu: „Ustanovenie čl. I bodu 5, § 2b ods. 7 a čl. III zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 166/1995 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 3/1993 Z. z. o zriadení Armády Slovenskej republiky v znení zákona č. 263/1994 Z. z., zákon č. 92/1949 Zb. Branný zákon v znení neskorších predpisov a zákon č. 76/1959 Zb. o niektorých služobných pomeroch vojakov v znení neskorších predpisov, nie sú v súlade s ust. čl. 1, čl. 102 písm. g), j) a čl. 119 písm. k) Ústavy Slovenskej republiky v spojitosti s ust. čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.“

Podľa § 39 zákona č. 38/1993 Z. z. v znení zákona č. 293/1995 Z. z. si predseda ústavného súdu vyžiadal od Národnej rady Slovenskej republiky stanovisko k návrhu na začatie konania.

Národná rada vo svojom stanovisku uviedla: „Podľa čl. 72 Ústavy Slovenskej republiky je Národná rada Slovenskej republiky jediným ústavodarným a zákonodarným orgánom Slovenskej republiky, do pôsobnosti ktorého podľa čl. 86 písm. a) ústavy patrí uznávať sa na ústave, ústavných a ostatných zákonoch a kontrolovať ako sa dodržiavajú.

Schválením zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 166/1995 Z. z. , ktorým sa mení a dopĺňa zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 3/1993 Z. z. o zriadení Armády Slovenskej republiky v znení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 263/1994 Z. z., zákon č. 92/1949 Zb. Branný zákon v znení neskorších predpisov a zákon č. 76/1959 Zb. o niektorých služobných pomeroch vojakov v znení neskorších predpisov Národná rada Slovenskej republiky realizovala svoje kompetencie, ktoré jej podľa čl. 72 a čl. 86 písm. a) ústavy patria.

Podľa čl. 102 písm. g) ústavy, prezident Slovenskej republiky vymenúva a odvoláva vedúcich ústredných orgánov a vyšších štátnych funkcionárov v prípadoch, ktoré ustanovuje zákon; vymenúva profesorov a rektorov vysokých škôl, vymenúva a povyšuje generálov.

Toto ustanovenie upravuje právomoc prezidenta Slovenskej republiky dvoma spôsobmi:

1. vymenúva a odvoláva vedúcich ústredných orgánov a vyšších štátnych funkcionárov v prípadoch, ktoré ustanovuje zákon,
2. vymenúva profesorov a rektorov vysokých škôl, vymenúva a povyšuje generálov.

V prvom prípade je právomoc prezidenta Slovenskej republiky závislá od prijatia zákonnej úpravy Národnou radou Slovenskej republiky, to znamená, že Národná rada Slovenskej republiky ako najvyšší zákonodarný orgán zákonom určí, ktorého vedúceho ústredného orgánu štátnej správy alebo vyššieho štátneho funkcionára bude vymenúvať a odvolávať prezident Slovenskej republiky.

V druhom prípade je prezidentova právomoc originálna. Nie je podmienená splnením ďalších podmienok.

Z uvedeného je zrejmé, že v prípade vymenúvania alebo odvolania náčelníka generálneho štábu Armády Slovenskej republiky môže prezident republiky svoju kompetenciu uplatňovať len vtedy, ak tak ustanoví zákon.

Podľa čl. 119 písm. k) ústavy vláda Slovenskej republiky rozhoduje v zbere o vymenúvaní a odvolávaní štátnych funkcionárov v prípadoch ustanovených zákonom.

Z citovaných ústavných článkov, ktoré sa dotýkajú právomoci prezidenta Slovenskej republiky a vlády Slovenskej republiky je zrejmé, že v oboch prípadoch je na ich realizáciu potrebná zákonná úprava.

Skutočnosťou, že zákonom Národnej rady Slovenskej republiky č. 166/1995 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 3/1993 Z. z. o zriadení Armády Slovenskej republiky v znení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 263/1994 Z. z., zákon č. 92/1949 Zb. Branný zákon v znení neskorších predpisov a zákon č. 76/1959 Zb. o niektorých služobných pomeroch vojakov v znení neskorších predpisov bola daná kompetencia vláde Slovenskej republiky zákonodarca deklaroval, že náčelník generálneho štábu je len štátnym funkcionárom.

Tým, že náčelníka generálneho štábu Armády Slovenskej republiky vymenúva vláda Slovenskej republiky na návrh ministra obrany Slovenskej republiky nedochádza ku koncentrácii moci smerom k vláde, nakoľko vláda Slovenskej republiky podľa čl. 114 Ústavy Slovenskej republiky je za výkon svojej funkcie zodpovedná Národnej rade Slovenskej republiky, ktorá jej môže kedykoľvek vysloviť nedôveru. Ďalej podľa čl. 86 písm. g) ústavy, do pôsobnosti Národnej rady Slovenskej republiky patrí aj kontrola činnosti vlády Slovenskej republiky.“

Stanovisko Národnej rady Slovenskej republiky sa v ďalšom zaoberá kompetenciami prezidenta Slovenskej republiky vo vzťahu k Rade obrany štátu, na základe ktorých dochádza k záveru, že menovanie náčelníka generálneho štábu vládou Slovenskej republiky nie je dotknuté postavenie prezidenta Slovenskej republiky ako hlavného veliteľa ozbrojených síl a túto skutočnosť nemožno posudzovať ako narušenie nevyhnutného priameho vzťahu medzi hlavným veliteľom ozbrojených síl a náčelníkom generálneho štábu Armády Slovenskej republiky.

Národná rada Slovenskej republiky v závere stanoviska navrhla prijať uznesenie, ktorým by ústavný súd skonštatoval, že pri prijímaní sporných ustanovení konala v súlade s ústavou.

Na ústnom pojednávaní zástupcovia oboch účastníkov v podstate zotrvali na stanoviskách, uvedených jednak v návrhu a tiež v stanovisku k nemu predloženom. Zástupca navrhovateľa i naďalej za správny považoval taký gramatický výklad čl. 102 písm. g) ústavy, podľa ktorého je tento text smernicou pre zákonodarcu, aby v menovacej právomoci prezidenta ponechal a zákonom upravil menovanie všetkých vyšších štátnych funkcionárov. K tomuto záveru dospel na základe rozhraničenia kompetencií medzi prezidentom Slovenskej republiky a vládou Slovenskej republiky na základe rozboru vzájomných vzťahov týchto dvoch zložiek výkonnej moci v súvislosti s potrebou del'bu kompetencií nielen rešpektovať, ale najmä s potrebou a nevyhnutnosťou uplatňovať v potrebnej miere pri ich rešpektovaní konsenzus.

Zástupca Národnej rady Slovenskej republiky okrem už uvedených argumentov zdôraznil potrebu či vhodnosť prispôbiť našu zákonnú úpravu vo vojenských veciach trendu, presadzovanému v európskych nadnárodných štruktúrach ako dôležitej podmienky k zapojeniu sa Slovenskej republiky do jej bezpečnostných systémov. Ide v podstate o odporúčanie, aby bol zabezpečený efektívny civilný dozor nad ozbrojenými silami a aby boli jasne a jednoznačne rozdelené právomoci medzi vládou a prezidentom i v otázkach povyšovania dôstojníkov vrátane ich ustanovovania do funkcií. Do rámca tejto

problematiky patrí i otázka čo najpresnejšie vymedzených kompetencií v mieri a v čase vojny alebo ohrozenia.

Právny záver ústavného súdu ako základ jeho rozhodnutia vychádzal z nasledovných úvah:

Ústava používa formy „štátny funkcionár“ a „vyšší štátny funkcionár“ v podobe jednoduchej hypotézy, čo znamená, že obsah týchto pojmov bližšie nevymedzuje. Z normatívnych právnych aktov rovnakým spôsobom tieto pojmy používa ústavný zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 119/1995 Z. z. o zamedzení rozporu záujmov pri výkone funkcií ústavných činiteľov a vyšších štátnych funkcionárov. V čl. 2 písm. a) (základné pojmy) taxatívne vypočítava ústavných činiteľov a vyšších štátnych funkcionárov, ktorí sú takto označení **len pre účely tohto zákona**. Na záver tohto článku sa uvádza, že v ďalšom texte sa bude používať legislatívna skratka „štátny funkcionár“. Opätovne je však potrebné zdôrazniť, že v našom právnom poriadku dosiaľ absentuje popisná hypotéza, ktorá by tieto dva posudzované pojmy definovala.

Kým za štátneho funkcionára je potrebné považovať každého pracovníka štátneho orgánu s istými, hoci minimálnymi rozhodovacími kompetenciami, vyššieho štátneho funkcionára by mali charakterizovať najmä tieto znaky:

- je spravidla na čele ústredného orgánu,
- z titulu svojho postavenia zabezpečuje zachovávanie ústavy a zákonov a ich ochranu,
- presadzuje a chráni prioritné záujmy štátu i občanov doma i v zahraničí,
- je do svojej funkcie ustanovovaný na základe ústavy alebo zákona,
- pokiaľ je jeho pôsobnosť teritoriálne vymedzená, musí sa vzťahovať na celé územie republiky.

Ústavný súd skúmal, či náčelník generálneho štábu môže byť považovaný za vyššieho štátneho funkcionára v zmysle čl. 102 písm. g) ústavy. Dospel k názoru, že náčelník generálneho štábu Armády Slovenskej republiky je vyšším štátnym funkcionárom

a to bez ohľadu na to, či je alebo nie je uvedený v čl. 2 písm. a) ústavného zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 119/1995 Z. z. Ústavný súd pri charakteristike postavenia náčelníka generálneho štábu (a pre potreby konania o súlade právnych predpisov) zohľadnil nasledovné exemplifikatívne uvedené rámcové kritériá, ktoré takúto charakteristiku potvrdzujú:

- náčelník generálneho štábu je na čele generálneho štábu ako hlavného orgánu velenia armády (v dôsledku čoho mu bezprostredne podliehajú aj ďalší vojenský velitelia, menovaní prezidentom Slovenskej republiky),
- do svojej funkcie je ustanovovaný na základe zákona,
- jeho pôsobnosť nie je teritoriálne (regionálne) obmedzená,
- má bezprostredný a priamy vzťah k prezidentovi Slovenskej republiky ako hlavnému veliteľovi ozbrojených síl.

Po takomto zistení niet podľa ústavného súdu prekážky, ktorá by prezidentovi republiky bránila uplatňovať svoju kompetenciu voči náčelníkovi generálneho štábu ako vyššiemu štátnemu funkcionárovi. Zaradenie do tejto skupiny funkcionárov na základe uvedenej analýzy považoval ústavný súd za nevyhnutné, pretože podľa jeho názoru zveriť menovaciú právomoc ohľadne štátneho funkcionára, ktorý nie je „vyšší“ prezidentovi republiky nemožno ani zákonom. Každý zákon Národnej rady Slovenskej republiky prijatý na vykonanie čl. 102 písm. g) ústavy predstavuje totiž okrem iného aj „zákonnú transformáciu“ pojmu „vyšší štátny funkcionár“ obsiahnutého v tomto článku ústavy. Národná rada Slovenskej republiky upraví v zákonoch menovaciú a odvolávaciú právomoc určitých štátnych funkcionárov, či už smerom k prezidentovi Slovenskej republiky alebo k vláde Slovenskej republiky, čím súčasne a prostredníctvom takejto zákonnej úpravy okrem iného nepriamo interpretuje termín „vyšší štátny funkcionár“ resp. „štátny funkcionár“. Takto interpretovaná definícia termínu vyšší štátny funkcionár a štátny funkcionár obsiahnutá v zákone Národnej rady Slovenskej republiky spadá do procesu konania o súlade právnych predpisov pred ústavným súdom podľa čl. 125 písm. a) ústavy.

Konštatovanie, že náčelník generálneho štábu Armády Slovenskej republiky patrí medzi vyšších štátnych funkcionárov dalo možnosť ústavnému súdu skúmať podmienky, ktoré je nutné pri zohľadňovaní vzájomných väzieb medzi prezidentom republiky a náčelníkom generálneho štábu považovať za rozhodujúce pri uplatňovaní kompetencie prezidenta Slovenskej republiky podľa čl. 102 písm. g) ústavy. Ústavný súd skonštatoval, že túto právomoc prezidenta nie je možné uplatňovať izolovane predovšetkým od jeho postavenia, ktoré mu dáva funkcia hlavného veliteľa ozbrojených síl podľa čl. 102 písm. j) ústavy.

Toto postavenie spolu so skutočnosťou, že náčelník generálneho štábu je vyšším štátnym funkcionárom sú okolnosťami natoľko významnými, že ich nerešpektovanie ustanoveniami § 2b ods. 7 a čl. III zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 166/1995 Z. z. dostalo tieto ustanovenia do rozporu s Ústavou Slovenskej republiky.

Tieto ustanovenia nie sú v súlade s ústavou z toho dôvodu, že sa nimi prezidentovi Slovenskej republiky - hlavnému veliteľovi ozbrojených síl - odňala možnosť menovať náčelníka generálneho štábu ako vyššieho štátneho funkcionára. „Dvojjednosť“ postavenia náčelníka generálneho štábu (funkčne podriadený a vyšší štátny funkcionár) a menovacie právomoci prezidenta (hlavný veliteľ ozbrojených síl a oprávnenie menovať vyšších štátnych funkcionárov) viedla ústavný súd k vysloveniu nesúladu uvedených častí napadnutého zákona s oboma článkami ústavy súčasne.

Nesúlad napadnutých častí zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 166/1995 Z. z. s čl. 119 písm. k) ústavy vyplýva a contrario z právneho názoru ústavného súdu, podľa ktorého sa v prejednávacom prípade nerešpektovala menovacia právomoc prezidenta republiky. K tomuto záveru dospel ústavný súd napriek tomu, že za správny gramatický výklad tej časti čl. 102 písm. g) ústavy, v ktorej sa hovorí o menovacej právomoci takto podmienenej: „... v prípadoch, ktoré ustanovuje zákon“, považuje iný výklad, ako ho predkladal navrhovateľ.

Podľa názoru ústavného súdu je čl. 102 písm. g) ústavy blanketovou právnou normou. Nemožno ju teda realizovať samostatne, ale len spolu s inými normami alebo normou, na ktorú sa odvoláva. Pritom blanketovou právnou normou je tento článok iba v jeho prvej časti, pred bodkočiarkou. V jeho druhej časti je normou uvádzajúcou originálnu menováciu právomoc prezidenta republiky. Ak by ústavodarca mal v úmysle zveriť do menovacej právomoci prezidenta všetkých vyšších štátnych funkcionárov, blanketovú právnú normu by nezvolil. Zákonodarca je však podľa názoru ústavného súdu v príslušnom zákone povinný pri konkretizovaní menovacej právomoci prezidenta prihliadať na všetky okolnosti, ktoré takémuto zákonu dávajú ústavný rámec.

Podľa názoru ústavného súdu - rozdielneho od názoru zástupcu Národnej rady Slovenskej republiky - o tom, či je niekto vyšší štátny funkcionár teda nerozhoduje to (ako k tomu došlo v tomto konkrétnom prípade), či ho Národná rada Slovenskej republiky zákonom odníme z menovacej právomoci prezidenta Slovenskej republiky a zverí ho do menovacej právomoci iného štátneho orgánu, ale to, či objektívne napĺňa znaky vyššieho štátneho funkcionára, ktorý je jednoznačne a mimo všetky pochybnosti - fakticky, funkčne, vecne - prepojený a viazaný na štátny orgán, poverený menovacou právomocou.

Ústava zverila prezidentovi Slovenskej republiky hlavné veliteľstvo ozbrojených síl (čl. 102 písm. j) ústavy).

Pojem, obsah a rozsah hlavného veliteľstva ozbrojených síl nebol ústavou ani zákonom vymedzený. Niet však sporu o tom, že s funkciou hlavného veliteľa týchto síl je spojená veliteľská právomoc, bez ktorej by takéto postavenie nemalo zmysel.

Podľa názoru ústavného súdu jednoznačne patrí do rámca právomoci hlavného veliteľa ozbrojených síl vyplývajúcich z ústavy oprávnenie menovať do veliteľských funkcií. Pritom funkcia náčelníka generálneho štábu je funkcia ťažisková. Zákon č. 76/1959 Zb. o niektorých služobných pomeroch vojakov v znení neskorších predpisov ustanovuje, že vojaci sa vyberajú a ustanovujú do funkcií v súlade s potrebami ozbrojených síl podľa odborných kvalít, veliteľských a organizačných schopností so zreteľom na osobné

vlastnosti, občiansku bezúhonnosť a zodpovedajúce vzdelanie a prax (§ 10 ods. 1 zákona). Požiadavka zachovania nevyhnutného priameho vzťahu medzi hlavným veliteľom a náčelníkom orgánu hlavného velenia je implicitne zakomponovaná do úvah o vhodnosti výberu konkrétnej osoby. Bez významu nie je ani otázka zachovávanía subordinačných vzťahov, ktoré tvoria integrálnu súčasť hierarchie v ozbrojených silách. Podľa § 10 ods. 2 citovaného zákona vojakov ustanovujú do funkcií a odvolávajú ich z nich: prezident Slovenskej republiky, minister obrany Slovenskej republiky a minister vnútra Slovenskej republiky alebo orgány nimi na to splnomocnené. Vláda Slovenskej republiky medzi týmito oprávnenými subjektmi uvedená nie je.

Podľa § 10 ods. 3 citovaného zákona v platnom znení **prezident Slovenskej republiky** ustanovuje **na návrh** ministra obrany veliteľov vojenských veliteľstiev, veliteľa letectva a protivzdušnej obrany a náčelníka civilnej obrany (písm. a) citovaného ustanovenia), **na návrh** ministra obrany a ministra dopravy, pôšt a telekomunikácií veliteľa železničného vojska (písm. b) citovaného ustanovenia), **na návrh** ministra vnútra veliteľa vojsk ministerstva vnútra (písm. c) citovaného ustanovenia). Z uvedeného vyplýva, že zatiaľ čo táto zákonná úprava rešpektuje menovaciú právomoc hlavného veliteľa ozbrojených síl a prezidenta v jednej osobe, ustanovenia § 2b ods. 7 a čl. III zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 166/1995 Z. z. v rozpore s čl. 102 písm. j) ústavy odňali prezidentovi republiky a hlavnému veliteľovi ozbrojených síl právomoc menovať najvyššieho funkcionára generálneho štábu, ktorý je podľa § 2b ods. 4 citovaného zákona hlavným orgánom velenia armády a teda z tejto pozície nadriadeným všetkým nižšie postaveným veliteľom.

Ústavný súd neprijal argumentáciu zástupcu Národnej rady Slovenskej republiky ohľadne vhodnosti prispôbovať naše zákonné úpravy vo vojenských veciach väčšinovému európskemu štandardu. Táto časť odporúčaní podľa názoru ústavného súdu nie je v rozpore so záverom o nutnosti rešpektovať ústavné postavenie prezidenta ako hlavného veliteľa ozbrojených síl v otázke menovania náčelníka generálneho štábu Armády Slovenskej republiky.

Podľa názoru ústavného súdu patrí právomoc ustanovovať vojenských veliteľov do funkcií medzi právomoci prezidenta republiky ako hlavného veliteľa ozbrojených síl bez ohľadu na to, či podklad na jej realizáciu je alebo nie je daný ustanovením špeciálneho zákona; naopak, ak špeciálny zákon obsahuje ustanovenia, ktoré toto postavenie a právomoci nerešpektujú, dostáva sa tento zákon do nesúlady s čl. 102 písm. j) ústavy.

Slovenská republika je podľa čl. 1 ústavy právnym štátom. V právnom štáte má ústava povahu základného prameňa práva, ktorý je nadradený všetkým ostatným prameňom práva. Tento znak implikuje aj požiadavku, aby všetky právne predpisy a v nich obsiahnuté alebo z nich odvodené právne normy, verejnoprávne aj súkromnoprávne, boli v súlade s ustanoveniami ústavy.

Ústavou parlament ustanovuje, ktoré orgány a aké činnosti budú vykonávať a zabezpečovať. Súčasne sa štát zaväzuje, že štátne orgány nebudú konať nad rámec svojej právomoci.

Pri aplikácii ústavy sa nijaké ustanovenia nemôžu vyčleňovať z kontextu ústavy a interpretovať samy osebe. Pri interpretácii a aplikácii ústavy sa nesmie porušiť či ignorovať príčinná súvislosť medzi týmito ustanoveniami, ktoré na seba významovo nadväzujú. Preto ústavný súd i v tomto konaní pri konkrétnej ochrane ústavnosti skúmal, či namietané porušenie je v príčinnej súvislosti s označenými ustanoveniami ústavy. Ďalej analyzoval vzájomné väzby medzi nimi, ako aj ich obsah a účel, ktorý je dôležitý pre vymedzenie rozsahu právnej úpravy predpokladanej ústavou.

Národná rada Slovenskej republiky je viazaná ústavou v rovnakej miere ako všetky ostatné štátne orgány Slovenskej republiky (čl. 2 ods. 2 ústavy). Pri uplatnení svojej zákonodarnej pôsobnosti môže prijať ľubovoľný zákon, pokiaľ takýmto zákonom neprekročí rámec daný ústavou. Ústavný súd v konaní o súlade zákona s ústavou v záujme ochrany ústavnosti nemôže prihliadať iba na formálnu stránku veci, to znamená na skutočnosť, že Národná rada Slovenskej republiky v rámci svojej kompetencie upravila zákonom určitý spoločenský vzťah. Ústavný súd v takomto konaní je povinný vziať do

úvahy nielen obsah zákona, ale predovšetkým jeho súlad so všetkými tými ustanoveniami ústavy, ktoré majú súvislosť so spoločenským vzťahom, tvoriacim predmet zákonnej úpravy. Tento princíp právneho štátu sa v tvorbe zákona dodrží vtedy, ak prijatý zákon je v súlade so všetkými ustanoveniami ústavy, ktoré sú vo významovej a príčinnej súvislosti so vzťahom upraveným zákonom.

Pretože ústavný súd zistil nesúlad napadnutých častí zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 166/1995 Z. z. s ustanoveniami článkov 102 písm. g) a j), čl. 119 písm. k) Ústavy Slovenskej republiky, vyslovil aj jeho nesúlad s čl. 1 Ústavy Slovenskej republiky.

Podľa čl. 132 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, ak ústavný súd svojím rozhodnutím vysloví, že medzi právnymi predpismi uvedenými v čl. 125 ústavy je nesúlad, strácajú príslušné predpisy, ich časti, prípadne niektoré ich ustanovenia účinnosť. Orgány, ktoré tieto predpisy vydali, sú do šiestich mesiacov od vyhlásenia rozhodnutia ústavného súdu povinné ich uviesť do súladu s ústavou, ústavnými zákonmi. Ak tak neurobia, také predpisy, ich časti alebo ustanovenia strácajú platnosť po šiestich mesiacoch od vyhlásenia rozhodnutia v Zbierke zákonov Slovenskej republiky.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 7. novembra 1996